

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle kuntauudistuksen etenemisestä

Jyrki Kataisen hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa. Tämän varmistamiseksi hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne.

Uudistuksen tärkein tavoite on julkisten palveluiden turvaaminen myös tulevaisuudessa kaikkialla Suomessa. Hallituksen mielestä kuntapohjainen järjestelmä on paras tae palveluiden kustannustehokkaaseen järjestämiseen sekä palveluiden säilymiseen lähellä kuntalaisia.

Hallitusohjelmassa vahvalle peruskunnalle asetettiin sekä toiminnallisia että alueellisia tavoitteita. Hallitus käynnisti koko maan kattavan selvityksen kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Selvityksen tehnyt kunnallishallinnon virkamiestyöryhmä jätti esityksensä helmikuussa ja kuntia on kuultu laajan alue- ja kuulemiskierroksen aikana.

Kuntien lausunnot tarkensivat yleiskuvaa

Kuntien lausuntopalaute osoitti, että selvä enemmistö kunnista (85 %) näkee jonkinlaisen kunta- ja palvelurakenteeseen liittyvän uudistuksen tarpeellisuena. Noin puolella kunnista on valmiutta kuntajaon muutosten selviämiseen. Näissä kunnissa asuu 70 prosenttia Suomen väestöstä. Virkamiestyöryhmän esityksiä 66–70 selvitysalueesta kannatti sellaisenaan noin 90 kuntaa.

Kuntien omat esitykset selvitysalueiksi olivat useimmiten työryhmän esitystä pienempiä. Kunnat tarkastelivat muutostarvetta yleensä oman kuntansa, mutta ei juurikaan oman alueensa tarpeista lähtien. Haastavimmalta tilanne näyttää suurilla kaupunkiseuduilla, joilla keskuskaupungin ja kehyskuntien arviot kuntaliitostarpeista erosivat toisistaan, eikä yhteistä tahtoa selvittää yhdistymisen etuja ja haittoja ainakaan vielä ollut muodostunut. Kuntien lausunnoista oli nähtävissä myös sellainen huolestuttava trendi, että osa kunnista oltaisiin jättämässä kuntajakoselvitysten ulkopuolelle, yleensä kuntataloudellisin perustein.

Kuntien lausuntokierros antoi viitteitä siitä, että kuntauudistus ei olisi lähtemässä liikkeelle pelkästään kuntien omien linjauksien pohjalta. Näin ollen avuksi tarvitaan valtakunnallista vauhdittamista eli valtion muutostukea ja ohjausta uudistuksen liikkeelle saamiseksi ja sen käynnissä pitämiseksi.

Kuntajaon kehittämistavoitteet

Kuntauudistus on laaja kokonaisuus, jonka tärkein tavoite on luoda mahdollisimman vahvat ja elinvoimaiset kunnat kaikkialle Suomeen. Uudistuksen keskeiset elementit muodostuvat kuntarakennetta ohjaavasta rakennelaista, kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmästä, kuntalain kokonaisuudistuksesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista sekä metropoliratkaisusta. Myös kuntien tehtäväkenttää on samassa yhteydessä mahdollista uudistaa, perusteellinen kartoitus kuntien lakisäätöistä tehtävistä on parhaillaan käynnissä. Lähtökohtana on, että uusia velvoitteita ei lisätä ja normeja pyritään joustavoittamaan. Jatkossakin suomalaisten peruspalvelut järjestetään kuntapohjaisella mallilla. Se on osoittautunut demokraattiseksi, tehokkaaksi ja joustavaksi tavaksi järjestää palvelut ja kehittää alueita.

Jotta voisimme varmistaa julkiset palvelut yhdenvertaisesti koko maassa, meidän on vahvistettava kuntia. Voimassaolevan kuntajakolain (1698/2009) mukaan kuntajaon kehittämisen tavoitteena on jo nykyisin elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne. Tavoitteena on myös, että kunta muodostuu työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta. Kunnalla on oltava myös kyky toimia eheän ja vahvan palveluorganisaation vastuorganisaationa.

Hallitus määrittelee kuntauudistusta ohjaavan rakennelain valmistelun pohjaksi kriteerit. Kriteerit sisällytetään osaksi rakennelakia. Näiden kriteerien pohjalta kunnat voivat käynnistää tarvittavat selvitykset ja muodostaa uudet kunnat.

Hallituksen lähtökohdanta tulevan kuntarakenteen muodostamiselle on alueen kokonaisedun huomioon ottaminen. Uusien kuntien tulee täyttää kuntajakolaissa esitetyt yleiset kuntajaon kehittämisen tavoitteet siten, että liitoksen edellytyksiä katsotaan koko alueen näkökulmasta. Tämä tarkoittaa, että alueiden tulee olla elinvoimaisia, alueellisesti eheitä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimivia. Nämä kriteerit määrittyvät ottamalla huomioon alueen kuntien työssäkäynti, asiointi ja alueellinen sekä yhdyskuntarakenteellinen eheys.

Vahva peruskunta pystyy kantamaan paitsi palveluiden järjestämisvastuun myös vastuun kunnan omasta palvelutuotannosta. Vahva ja itsenäinen kunta kykenee hallitsemaan markkinoita palveluiden tuotantotapojen monipuolistuessa ja vastaamaan vaatimuksiin asukkaiden valinnanvapauden lisäämisestä.

Vahva kunta on toiminnallisesti eheä ja se vastaa laajasta palvelukokonaisuudesta. Kunnan on kyettävä järjestämään ja tuottamaan hyvinvointipalveluita tukevia, hyvinvointia edistäviä ja palvelukysyntää ennaltaehkäiseviä palvelukokonaisuuksia, jotka toimivat integroituna osana kunnan yleistä tehtäväkenttää. Näitä palveluja ovat mm. sivistys-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut.

Perustuslain 122 §:ssä säädetään hallinnollisissa jaotuksissa noudatettavista periaatteista ja kuntajaon perusteista. Pykälän 1 momentin mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joilla turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten periaatteiden mukaan.

Edellä esitettyjen, alueen kokonaisedusta lähtevien yleisten kuntajaon kehittämisen tavoitteiden lisäksi hallitus tulee asettamaan muodostettaville kunnille kolme muuta pääkriteeriä.

Kuntien väestöpohjakriteerit

Hallituksen tavoitteena on kuntarakenne, jossa kunta pääosin itse pystyy vastaamaan peruspalveluiden järjestämisestä ja tuloksekkaasta kehittämistyöstä. Tämän varmistamiseksi kunnille asetetaan väestöpohjakriteerit. Kuntien suurempi väestöpohja vähentää yhteistoimintatarvetta ja edistää kuntataloudeltaan vakaampien kuntien muodostamista.

Hyvin pienelle väestöpohjalle ja hyvin pienissä yksiköissä tuotettujen palvelujen yksikkökustannukset ovat tutkimusnäytön perusteella yleensä korkeita. Toiminnan laadun ja tehokkuuden vaihtelu on suurinta pienissä yksiköissä ja ne ovat haavoittuvaisia myös henkilöstön saatavuuden ja henkilöstön sijaistamisen näkökulmasta. Myös väestön ikääntyminen ja muuttoliike aiheuttavat eniten ongelmia ja epävakautta juuri pienimmille ja taloudellisesti heikoimmille kunnille. Kasvattamalla palveluiden järjestämisen väestöpohjaa vähennetään sekä väestön palvelutarpeisiin että rahoituskykyyn liittyviä kuntien välisiä eroja.

Työssäkäynnin ja yhdyskuntarakenteen kriteerit

Toiseksi hallitus asettaa kunnille työssäkäyntiin ja yhdyskuntarakenteeseen liittyviä kriteereitä. Työssäkäyntikriteerit kuvaavat työssäkäynnin alueellista suuntautumista ja ovat sidoksissa kuntajaon kehittämisen yleisten tavoitteiden kanssa. Ne kuvaavat myös asukkaiden arjen näkökulmasta jo nyt sellaisia alueita, joilla kuntarajojen merkitys on vähäinen sekä kuntien keskinäistä riippuvuutta ja osaltaan kuntien työmarkkinadynamiikkaa ja kuulumista samaan talousalueeseen.

Yhdyskuntarakennekriteerit kuvaavat puolestaan sellaisia kuntarajoista riippumattomia fyysis-toiminnallisia alueita, joiden osalta yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittaminen vaatisi em. asioita koskevan päätöksenteon koostamista yhtä kuntaa laajemmalla alueella erityyppisen kuntien välisen kilpailun ja osaoptimoinnin vähentämiseksi sekä koko alueen kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistamiseksi.

Uusien kuntien tulee kyetä huolehtimaan tehokkaasti yhdyskuntarakenteen kehittämisestä ja hajautumisen estämisestä. Siksi yhdyskuntarakenteen tulee olla mahdollisimman yhdenmukainen tulevan kuntarakenteen kanssa.

Myös yhtenäinen yhdyskuntarakenne voi yksinään toimia riittävänä kriteerinä selvitysalueen ja uuden kunnan tarpeen määrittelyssä. Yhdyskuntarakennekriteeri kuvaa yhtenäistä kaupunkitaajamavyöhykettä, joka ulottuu kuntien rajan yli. Arvioitaessa yhtenäistä taajamavyöhykettä käytetään apuna Suomen ympäristökeskuksessa tehtyä luokittelua. Tämä tarkastelu koskee erityisesti yhteenkasvaneita kaupunkiseutuja.

Kuntien talouskriteerit

Kuntien taloutta koskevat kriteerit osoittavat kuntien talouden tilaa ja liikkumavaraa. Niillä on suuri merkitys peruspalveluiden turvaamisen näkökulmasta. Talouskriteerit perustuvat voimassa olevaan, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 63 a §:ään, jonka mukaan valtiovarainministeriön on käynnistettävä arviointimenettely sellaisille kunnille, joiden rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin alittaneet valtioneuvoston asetuksella säädetty raja-arvot.

Arviointimenettelyssä kunta ja valtio selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut, ja arvioinnissa laaditaan ehdotus kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi vaadittavista toimenpiteistä. Menettelyn käynnistäminen tarkoittaa jo sitä, että kunnan talouden tilanne on heikko ja menettelyn jälkeinen talouden tasapainotus vaatii pitkäaikaista tiukkaa talouskuria ja tarkoittaa, että näiden kuntien sopeutusvara tulevaisuudessa on vähäinen.

Kuntaliitosselvitykseen osallistumisen tarvetta osoittaa se, jos kunta täyttää kolme seuraavista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn neljästä kriteeristä:

- vuosikate
- lainamäärä, omavaraisuus, suhteellinen velka
- kertynyt alijäämä
- tuloveroprosentti.

Hallitusohjelman mukaisesti erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien arviointimenettelyä tehostetaan säätämällä valtioneuvostolle mahdollisuus ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin, jos kunnan kyky peruspalvelujen järjestämiseen on vaarantunut eivätkä kuntalaiset saa tarvitsemaansa palveluja.

Poikkeuskriteereistä

Suomen alueiden erilaisuus huomioon ottaen rakennelaisissa on mahdollista ja syytäkin säätää poikkeuskriteereistä ja mahdollisuudesta poiketa kriteereistä, mikäli muutoin olisi saavutettavissa alueen kokonaisuuden kannalta riittävän vahva, elinvoimainen kunta.

Rakennelakia valmisteleva työryhmä valmistelee hallituksen antaman raamituksen pohjalta tarkemman ehdotuksen vahvan peruskunnan kriteereistä. Samalla se valmistelee myös ehdotukset tarvittavista poikkeusperusteista sekä menettelytavoista poikkeusten osalta.

Kuntauudistusta ohjaava hallinnon- ja aluekehittämisen ministerityöryhmä vahvistaa kriteerit kesäkuun lopussa. Tämän pohjalta rakennelain valmistelu jatkuu kesän aikana niin, että lakiluonnoksesta voidaan järjestää syksyllä kunnille lausuntokierros. Laki annetaan eduskunnalle siten, että se voisi tulla voimaan viimeistään 1.5.2013.

Valtion muutostuen kannusteet

Hallitus tulee kannustamaan kuntia tekemään tarvittavat kuntarakenteen muutokset suuntaamalla kunnille yhdistymisavustusta. Yhdistymisavustukset voidaan kytkeä kuntaliitoksen valmistelu- ja toteutustehtäviin. Tuen myöntämisen edellytyksenä on yhdistymispäätösten tekeminen 1.4.2014 mennessä. Yhdistymisen toteuttaminen tulee tapahtua kaikissa tapauksissa viimeistään vuonna 2017.

Yhdistymisavustusten suuruus tulisi olemaan samalla tasolla vuoden 2013 yhdistymisavustusten kanssa kuitenkin sillä tavoin tarkennettuna, että yhdistymisavustusten suuruus olisi nykyistä enemmän kytköksissä yhdistyvien kuntien lukumäärään ja uuden kunnan asukasmäärään. Tarkoitukseen suunnattavan tuen suuruudesta päätetään talousarviomenettelyn yhteydessä.

Kuntia tuetaan kuntauudistuksen kaikissa eri vaiheissa eli selvitysvaiheessa, valmisteluvaiheessa ja toteutusvaiheessa. Selvitysvaihetta varten kunnilla on mahdollisuus hakea valtiovarainministeriöstä avustusta kuntajakoselvityksen kustannuksiin. Valtio voi asettaa vaativimmille alueille kuntajakoselvittäjiä omalla kustannuksellaan.

Kuntien tietojärjestelmien yhteensovittaminen ja tietohallinnon kehittäminen on aikaisempien kuntaliitoskokemusten perusteella osoittautunut tärkeäksi yhdistymisen tehtävälohkoksi ja se tarjoaa hyvät mahdollisuudet tehostaa uusien kuntien toimintaa. Kuntien avuksi käynnistetään tietohallintoon liittyvä muutostukiohjelma.

Kuntien keskeisenä haasteena tulee olemaan lähipalvelujen turvaaminen kiristyvän kuntatalouden olosuhteissa 2010-, 2020 ja 2030-luvuilla. Kuntalaisten huoli lähipalveluista korostuu aivan erityisesti kuntaliitostilanteessa. Siitä syystä on tärkeää panostaa lähipalvelujen tehokkaaseen kehittämiseen osana kuntien muutostukea.

Kun kuntaliitoksessa kasvaa samalla kertaa sekä kunnan asukasmäärä että pinta-ala, se vaikuttaa myös yksittäisen kuntalaisen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin. Jo Parasuudistuksen aikaisissa kuntaliitoksissa alettiin kiinnittää enenevässä määrin huomiota kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kohentamiseen, mutta tulokset jäivät vielä silloin melko vaatimattomiksi. Koska myös kuntalain uudistamisen yhdeksi painopis-

teeksi on nostettu kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kohentaminen, on hyvin perusteltua odottaa tästä toiminta-alueesta hyviä tuloksia.

Kuntaliitostutkijat korostavat muutosjohtamisen keskeistä merkitystä kuntaliitoksen valmistelussa ja toteutuksessa. Sen vuoksi tässä valtakunnallisessa kuntauudistuksessa tullaan kehittämään uusia tehokkaita työvälineitä erityisesti suuria kuntaliitoksia varten. Suurten kaupunkiseutujen selvitystyön käynnistämiseksi ja tukemiseksi asetetaan eri ministeriöistä koottu tukiryhmä. Valtio varautuu tukemaan suurten kaupunkiseutujen rakenneuudistusta erillisillä kasvua ja kehitystä tukevilla sopimuksilla. Samassa yhteydessä tehtäväjakoja valtion ja kuntien välillä on mahdollista uudistaa erikseen sovittavalla tavalla kaupunkiseutujen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi.

Muut kuntauudistuksen elementit

Kuntalakia, valtionosuuslakia ja sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä ohjaavia lakeja uudistetaan siitä lähtökohdasta, että ne osaltaan tukisivat kuntarakenteiden uudistamista. Kuntalain kokonaisuudistus ja kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistus ovat juuri käynnistymässä. Molempien lakien on tarkoitus astua voimaan vuoden 2015 alussa.

Esimerkiksi lähidemokratian vahvistaminen, kuntien valtionosuuksien nykyistä suurempi riippumattomuus kuntarakenteista ja sosiaali- ja terveystalouden järjestämispohjan kytkeminen vahvoihin kuntiin ovat niitä kysymyksiä, joilla on vaikutusta kuntien valmiuteen ryhtyä ripeästi ja avoimesti selvittämään kuntarakenteiden uudistamisen hyötyjä ja haittoja.

Yksi kuntauudistuksen tärkeimmistä tavoitteista on demokratian ja kuntalaisten osallistumisen vahvistaminen. Käynnistyvän kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota lähidemokratian kehittämiseen. Ottaen huomioon muotoutuva uusi kuntarakente arvioidaan ja mahdollistetaan esimerkiksi kunnanosaohallintoratkaisut. Kuntalain uudistuksen tueksi asetetaan parlamentaarinen seurantaryhmä.

Kansallisen kilpailukyvyyn ja kasvupotentiaalin kannalta kunta- ja palvelurakennerekonoitusten merkitys korostuu metropolialueella tällä ja ensi vuosikymmenellä. Metropolialueella haasteet alueen yhdyskuntarakenteen yhtenäiselle suunnittelulle ja maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamiselle ovat kaikkein suurimmat.

Alueella tarvitaan sekä kuntarakenteen muutoksia että jonkin tyyppistä metropolihallintoa. Hallitus selvittää erilaiset vaihtoehdot metropoliratkaisuksi alueen yhteisen suunnittelun ja ohjauksen tueksi erityisesti maankäytön-, asumisen- ja liikenteen kysymyksissä, sekä kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja segregaatian ehkäisemiseksi. Työ käynnistetään esiselvityksellä, jossa kartoitetaan tulevat kuntajakoselvitysalueet ja erilaiset vaihtoehdot metropoliratkaisuksi yhdessä alueen kuntien kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne

Nykyisellä kunta- ja palvelurakenteella ei pystytä turvaamaan yhdenvertaisia sosiaali- ja terveystalouksia. Tulevina vuosina kuntakohtaiset erot tulevat kasvamaan entisestään väestön ikääntyessä ja kuntien taloustilanteiden eriytyessä. Uudistuksella vahvistetaan kunta- ja palvelurakennetta niin, että yhdenvertaiset julkiset palvelut voidaan turvata kaikkialla Suomessa.

Hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoitusvastuu säilyy kunnilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteesta on valmistumassa oma jatkoselvityksensä, jonka lähtökohdaksi on palvelurakenteen uudistaminen pääsääntöisesti vah-

vojen peruskuntien perustalle. Sosiaali- ja terveydenhuollon linjaukset tulevat tukemaan kuntarakenteen muutoksia.

Siellä missä riittävän vahvoja kuntia ei kyetä muodostamaan, voidaan poikkeuksena muodostaa sosiaali- ja terveydenhuollon alueita, ns. sote-alueita. Tarvittavien sote-alueiden määrä riippuu tulevasta kuntarakenteesta. Muun muassa työnjako-, koordinaatio-, suunnittelu- ja viranomaistehtäviä varten on viisi erityisvastuualuetta (erva). Erityisvastuualueiden rooli ja tehtävät tarkennetaan jatkotyössä niin, että kuntien asema palvelujen järjestäjänä vahvistuu. Uudistuksella turvataan kuntalaisten oikeus lähipalveluihin. Jatkotyössä otetaan huomioon alueelliset erityispiirteet ja kuntauudistuksen aikataulu. Esitys sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteeksi valmistellaan vuoden 2012 loppuun mennessä.

Palvelurakenneuudistuksella kuntien mahdollisuudet hallita nopeasti kasvaneita ja kasvavia erikoissairaanhoidon kustannuksia paranevat, kun sekä perustason sosiaali- ja terveyspalveluista että valtaosasta erikoissairaanhoidon palveluja päätetään samassa organisaatiossa. Myös painopisteen siirto entistä varhaisempaan puuttumiseen mahdollistuu, kun perus- ja erityispalvelut ovat saman johdon alla. Kunta on demokraattisin tapa järjestää palvelut lähellä ihmistä paikalliset tarpeen huomioon ottaen. Kunta on paras sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäjä myös siksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hallinnonalojen asiat kaavoituksesta koko palvelujen kirjoon kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa.

Kuntien kuuleminen

Uudistus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa kuntien kanssa. Kuntia kuullaan seuraavan kerran syksyllä 2012 lausuntokierroksella, jonka aikana kunnilla on mahdollisuus antaa palautetta muun muassa rakennelain luonnoksesta ja sote-palvelurakenneselvityksestä.

Uudistuksen aikataulu

Kuntauudistus etenee siten, että ensi vuosi on kuntien kuntajakoselvitysten ja kuntien yhdistymispäätösten tekemisen aikaa, vuosi 2014 tulee olemaan uusien kuntien valmistelun aikaa ja vuodet 2015-2017 uusien kuntien toteuttamisen aikaa.

Kuntauudistus on kokonaisuus, jonka keskeisiä elementtejä ovat kuntarakennelaki, kuntien valtiisuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistus, kuntalain kokonaisuudistus, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki, metropoliratkaisu ja kuntien tehtävien arviointi. Näiden kaikkien tulee tukea toisiaan ja varmistaa tulevaisuuden kannalta riittävän vahvat ja elinvoimaiset kunnat. Uudistus valmistellaan aikataulullisesti siten, että kokonaisuuden pääpiirteet ovat tiedossa ensi keväänä rakennelain astuessa voimaan.

Käynnistyvässä valtionosuusuudistuksessa selkeytetään valtionosuusjärjestelmän laskenta-perusteita, parannetaan järjestelmän kannustavuutta ja poistetaan rahoitusjärjestelmästä kuntien yhdistymisen esteitä.

Kuntien henkilöstön asema muutosprosesseissa turvataan nykyinsäädännön tasoisena ja varmistetaan henkilöstön osallisuus uudistuksen onnistumiseksi. Kuntauudistuksen kielelliset vaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan aikaisemmat linjat kuntajaosta ja hallintouudistuksesta.

Kaikkien kuntien on tehtävä rakennelain edellyttämät kuntajakoselvitykset ja niihin liittyvät päätökset 1.4.2014 mennessä. Kuntiin jotka eivät täytä rakennelain kriteereitä, eivät ole tehneet tarvittavia kuntaliitospäätöksiä, varaudutaan asettamaan valtion erityisselvittäjät. Hallitus arvioi kuntauudistuksen etenemistä vuoden 2013 lopussa.